

**Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана
Огієнка**

**Кафедра археології, спеціальних історичних і правознавчих
дисциплін**

1. Загальна інформація про курс

Назва курсу, мова викладання	Велика Скіфія, Українська.
Викладач	Гуцал Віталій Анатолійович, доцент
Профайл викладачів	https://kaf-asipd.kpnu.edu.ua/?page_id=319
E-mail:	dpoasukam@gmail.com
Сторінка курсу в MOODLE	https://moodle.kpnu.edu.ua/
Консультації	Відповідно до графіку індивідуальних консультацій, що розміщений на інформаційному стенді кафедри археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін: щопонеділка 13:30 – 14:30.

2. Анотація до курсу

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Велика Скіфія» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Історія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 032 Історія та археологія галузі знань 03 Гуманітарні науки.

У вивченні давнього періоду історії нашої країни особливе місце займає епоха раннього залізного віку і зокрема скіфська проблематика. група племен, споріднених з північно-східною іранською групою народів індоєвропейської сім'ї, які жили у VII-III ст. до н. е. на території теперішньої України, згодом, до III ст. н. е., в Криму і називали себе «сколотами». Скіфи відіграли виключно важливу роль в соціально-економічному, культурному і політичному житті не тільки українських земель, а й цілого євразійського континенту. У скіфській історії є чимало дискусійних питань, вирішення яких можливе лише в процесі подальшого їх всебічного вивчення.

3. Мета та цілі курсу

Метою цього спецкурсу є ознайомлення студентів – істориків з основними досягненнями вітчизняної і зарубіжної скіфології, вироблення у них вміння самостійно орієнтуватись в складних історичних процесах, які мали місце на європейській і азійській території на початковому етапі освоєння заліза; виділяти основні тенденції і закономірності перебігу історичних подій, виявляти причинно-наслідкові зв'язки; уміти критично

оцінювати історичні факти; володіти науковою термінологією й користуватися нею; розглядати суспільні явища в розвитку і конкретно-історичних умовах, а також підготовці кваліфікованих педагогічних працівників, які здатні формувати на уроках історії соціальну й громадянську компетентності.

Завдання спецкурсу полягає у тому, щоб на основі письмових та археологічних джерел показати:

- особливості матеріальної спадщини населення, яке проживало на території України у ранньому залізному віці;
- формування духовної культури племен об'єднаних поняттям «Велика Скіфія».

Цілі курсу:

1. Виробити у студентів вміння самостійно орієнтуватись в складних історичних процесах, які мали місце на європейській і азійській території на початковому етапі освоєння заліза.

2. Сформувати у студентів навички історичного мислення, політичної культури, зацікавити їх у поглибленні історичного світогляду.

4. Формат курсу

Стандартний курс (очний, заочний).

5. Результати навчання

6 - Програмні компетентності		
Інтегральна компетентність		Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 03	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу
	ЗК 05	Здатність до пошуку та аналізу інформації з досліджуваної проблеми з різних джерел.
	ЗК 09	Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях, використовувати ввічливі форми звернення до опонента, концентруватися на значущих складових судження, не переходячи на особистості.
	ЗК 16	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
Фахові компетентності спеціальності (ФК)	ФК01	Критичне усвідомлення взаємозв'язку між ключовими фактами, подіями, явищами і процесами в історії України та країн світу на різних етапах історичного розвитку.
	ФК 02	Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.

	ФК 08	Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.
	ФК 09	Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини.
	ФК 10	Усвідомлення особливостей розвитку людства у дописемний період його історії та володіння базовими принципами і навичками дослідження даного періоду на емпіричному й теоретичному рівнях.
	ФК 13	Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.
	ФК 15	Здатність здійснювати та організовувати археологічну діяльність.
7 - Програмні результати навчання		
	ПРН 01	Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу та історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
	ПРН 02	Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.
	ПРН 03	Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі
	ПРН 05	Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.
	ПРН 11	Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.
	ПРН 16	Володіти навичками організації та проведення (методикою) археологічних досліджень
	ПРН 23	Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.

6. Обсяг і ознаки курсу

Найменування показників	Характеристика навчального курсу
	денна форма навчання
Освітня програма, спеціальність	032 Історія та археологія, освітньо-професійна програма Історія;
Рік навчання/ рік викладання	2024-2025/2025
Семестр вивчення	Шостий
нормативна/вибіркова	Вибіркова
Кількість кредитів ЄКТС	4 кредити ЄКТС
Загальний обсяг годин	120 год.
Кількість годин навчальних занять	40 год.
Лекційні заняття	20 год.
Практичні заняття	20 год.
Самостійна інд. Робота	80 год.
Форма підсумкового контролю	Екзамен

7. Пререквізити курсу

Вивчення курсу «Велика Скіфія» передбачає базові знання у студентів, які вони отримали під час вивчення таких галузевих курсів як «Археологія України», «Археологія та методика польових археологічних досліджень», «Спеціальні історичні дисципліни», «Історія України».

8. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Вивчення курсу потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення: проектор та ноутбук/персональний комп'ютер для презентацій у форматі MS Power Point, перегляду відеоматеріалів.

9. Політика курсу

Письмові роботи. Передбачається, що студенти виконають декілька видів письмових робіт (реферат, модульна контрольна робота).

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Відвідування занять. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про

неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених планом.

Література.

Уся література, яку студенти не можуть знайти самостійно, іншої літератури та джерел, яких немає серед них, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й рекомендованих.

10. Система оцінювання та вимоги

Поточний контроль	МКР	Самостійна робота (ІНДЗ)	Екзамен	Сума
20	30	10	40	100

Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за рейтинговою системою зі 100-бальною шкалою та шкалою ECTS (A, B, C, D, E, FX, F) та національною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно; зараховано, не зараховано).

Зі 100 балів, студент впродовж семестру може набрати максимально 100 балів, з яких:

20 – поточне оцінювання

30 – виконання студентами модульної контрольної роботи

10 – виконання студентами самостійної роботи

40 – складення екзамену.

Кінцева оцінка успішності студента формується шляхом додавання балів, що студент отримав за участь в роботі впродовж семестру та балів, який студент отримав на екзамені. Кінцева оцінка набуває вигляду як за національною шкалою, так за 100-бальною шкалою ECTS (A, B, C, D, E, FX, F). Студент вважається допущеним до підсумкового контролю при умові: обов'язкова присутність на лекційних заняттях, активність впродовж семестру, відвідування/відпрацювання усіх практичних занять, виконання самостійної роботи, що передбачена навчальним планом дисципліни.

Критерії та норми поточного оцінювання знань, умінь і навичок студентів з навчальної дисципліни. Розподіл балів, які отримують студенти:

1-3 бали (початковий рівень). Студент володіє матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними. Слабко усвідомлюється мета навчально-пізнавальної діяльності, даються відповіді лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні».

4-6 балів (середній рівень). Студент володіє початковими знаннями з антропології, знає близько половини навчального матеріалу, здатний його відтворити. Проте слабо орієнтується в поняттях, визначеннях, а самостійне

опрацювання навчального матеріалу з історії первісного суспільства викликає певні труднощі.

7-9 балів (достатній рівень). Студент вільно володіє вивченим матеріалом, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить логічні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації. Подається чітке тлумачення понять, категорій з історії первісного суспільства, а самостійне опрацювання матеріалу не викликає труднощів. Виконуються прості творчі завдання з історії первісного суспільства.

10-12 балів (високий рівень). Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності з історії первісного суспільства. Використовується широкий арсенал засобів для доведення своєї думки. Логічно і творчо викладається матеріал з історії первісного суспільства в усній та письмовій формі.

Базова література до дисципліни:

1. Алексеев А.Ю. Мурзин В.Ю., Ролле Р. Чертомлык (Скифский царский курган IV в. до н.э.). К., 1991.
2. Алексеев А.Ю. Скифская хроника (Скифы в VII-IV вв. до н.э.: историко-археологический очерк). СПб., 1992..
3. Бессонова С.С. Религиозные представления скифов. К., 1983.
4. Бессонова С.С., Скорый С.А. Мотронинское городище скифской эпохи (по материалам раскопок 1988-1996 гг.). Киев-Краков, 2001.
5. Білозір В.П. Проблеми походження скіфського монументального мистецтва // Вісник Київського Слов'янського університету. 2000. № 9.
6. Бунятян Е.П. Древнейшие скотоводы украинских степей. Николаев, 1997.
7. Гаврилюк Н.А. История экономики Степной Скифии. К., 1999
8. Етнічна історія давньої України. - К., 2000.
9. Ильинская В.А., Тереножкин А.И. Скифия VII - IV вв. до н.э. К., 1983.
10. Махортых СВ. Киммерийцы на Северном Кавказе. К., 1994
11. Мелюкова А.И. Вооружение скифов. Свод археологических источников. Вып.Д1-4.М., 1964.
12. Мозолевський Б.М. Товста Могила. К., 1979.
13. Мозолевський Б.М. Скіфський степ. К., 1983.
14. Мозолевський Б.М., Полин С.В. Курганы скифского Герроса IV в. до н.э. К., 2005.
15. Мурзин В.Ю. Происхождение скифов: основные этапы формирования скифского этноса. К. 1990.
16. Ольховский В.С, Евдокимов Г.Л. Скифские каменные изваяния VII-III вв. до н.э. М., 1994.
17. Скорый С.А. Киммерийцы в Украинской Лесостепи. Киев-Полтава, 1999.
18. Фиалко Е.Е. Искусство скифов. Николаев, 1997.